

EMU on ollut hyvä renki, mutta onko se ollut myös hyvä isäntä?

– professori Pertti Haaparannan haastattelu

EMU on tuonut vakautta korkoihin, mutta siihen pitäisi kuulua myös rahoitusmarkkinoiden ylikansallinen säätely. Vakaus- ja kasvusopimus rajoittaa liiaksi kansallista finanssipolitiikkaa. Tulopolitiikan lopettamisesta ei välttämättä seuraa hyvää.

Heikki Taimio
Erikoistutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos
heikki.taimio@labour.fi

Haastattelu on tehty 3.11.2008.

Sinun nettisivullasi ainoana erityisalanasi on nyt kehitysmaat. Merkitseekö tämä, että Sinä olet elävä esimerkki siitä, kuinka EMU on tappanut kiinnostuksen makrotaloustieteen harrastamiseen Suomessa?

”Ei, ei! Se johtuu vain siitä, että minulla on kotisivujen uudistus pahasti kesken ja näyttää sellaisena pysyvänkin. Tässä muutoksen keskellä on hyvä, että on jotakin pysyvää.”

Dollari nähdään edelleen houkuttelevana sijoituskohteena, mutta euron asema on ollut vahvistumaan päin.

Olet Helsingin kauppakorkeakoulun kansainvälisen talouden professori, ja olet varmastikin seurannut tarkkaan maailmantalouden finanssikriisiä viime viikkoina. Onko kriisi vain USA-lähtöinen vai onko EMU joutenkin vaikuttanut sen syntyyn?

”Ei se varmaan kriisiin syntyyn välittömästi ole vaikuttanut. Kyllä tämä kriisi on Yhdysvaltojen markkinoilta lähtenyt liikkeelle, mutta EMUlla voi olla se vaikutus, että missään vaiheessa sääntelyjärjestelmää ei ole saatu EMUn laajuiseksi, ja voi olla, että se on täällä vaikeuttanut pankkien ja muiden rahoituslaitosten ongelmien havaitsemista ja selvittämistä. Täällä pankit toimivat useissa maissa, mutta regulaatio ei ole EMU-tasoaista.”

Toisaalta on puhuttu jopa Bretton Woods II-tyyppisestä järjestelmästä¹ siinä mielessä, että viime vuosina Kaakkois-Aasian maat ja varsinkin Kiina ja Japani ovat sijoittaneet USA:han niin, että rahaa on sitten kanavoitunut mm. asuntorahoitukseen, josta tämän finanssikriisin ongelmat ovat lähtöisin. Sillä lienee oma merkityksensä koko maailmantaloudessa, vaikka mitään virallista sopimusta ei oltu tehty.

”On, mutta minusta se on vähän muna ja kana-ongelma. Historialliset olosuhteet ovat olleet sellaiset, että Kiinassa ja

Kaakkois-Aasian maissa on niiden omien rahoitusmarkkinoiden kehittymättömyyden takia haluttu säästää sellaisiin likvideihin kohteisiin, joita on löytynyt Yhdysvalloista. Ainahan markkinoilla on kaksi osapuolta – toinen antaa lainaa ja toinen ottaa sitä – joten on vaikea sanoa, että joku osapuoli on syyllinen.”

Yhdysvallat näyttäisi olevan tässä aika lailla heikoilla. Siitä huolimatta dollari on vahvistunut aika voimakkaasti suhteessa euroon. Miten tällainen on selitettävissä?

”Dollari on toki vahvistunut jo jonkin aikaa, mutta kyllä nopein vahvistuminen on tapahtunut sen jälkeen, kun Yhdysvalloissa oli päästy jonkun näköiseen sopimukseen siitä, miten kriisiä hoidetaan. Sen vuoksi näyttää siltä, että Yhdysvallat ja pidetään kuitenkin tärkeimpänä likviditeetin tarjoajana, ja tässä tilanteessa kai entistä enemmän eri paikoissa on korostunut se likviditeetin tarve tai ainakin näennäinen tarve.”

Eurooppa nähdään siinä suhteessa heikompana sijoituskohteena.

”Niin, varmaan nähdään heikompana, mutta en nyt ottaisi tähän kantaa verrattuna siihen, mitä olisi tapahtunut 10 vuotta sitten. Voi olla, että vaikutus silloin olisi ollut vielä paljon isompi. Jos nyt oikein muistan viimeaikaisia akateemisia tutkimuksia, niin kyllä euron asema on ollut vahvistumaan päin. Ja onhan se näkynyt selvästi niissä tutkimuksissa, joissa on katsottu Kaakkois-Aasian maiden valuuttavarojen koostumusta. Ne ovat vaihtaneet euron suuntaan selvästi. Yleistajuisia juttu-

ja tästä kysymyksestä ovat esimerkiksi Reinhart ja Reinhart (2008) sekä Pontines ja Rajan (2008).”

EMU-työryhmä

12 vuotta sitten olit jäsenenä pääministeri Paavo Lipposen asettamassa asian tuntijatyöryhmässä, jonka tehtävänä oli selvittää talous- ja rahaliiton merkitystä Suomen kansantaloudelle. Muutama viikko aiemmin (siihen saakka nelisen vuotta kellunut) markka oli sidottu ERMiin, Euroopan valuuttakurssimekanismiin, joka toimi yhtenä ehtona EMU-jäsenyydelle. Miltä tilanne silloin yleisesti ottaen näytti EMUn ja Suomen suhteen?

”Faktisesti varmaan silloin oli jo tehty jollain tasolla päätös, että EMUun mennään, mutta kun sen työryhmän jäseninä oltiin, niin aika selvästi ne vaihtoehdot olivat puhdas kellunta tai yhteinen valuutta. Kaikki välimuodot näyttivät hyvin huonoilta. Senaikaisen keskustelun ja vakautuspolitiikan näkökulmasta erityisesti kysymys oli siitä, onko Suomi erilainen maa kuin muut.

Siinä taustaraportissa, jonka tein Paavo Peisan kanssa (Haaparanta ja Peisa 1997), korostui keskustelu epäsymmetrisistä ja muista häiriöistä. Kyllähän silloisella datalla ja varmaan nykyiselläkin datalla Suomi näyttää erilaiselta suhdanehäiriömielessä kuin nämä muut maat. Toisaalta silloin oli nousemassa keskustelu valuutta-alueiden endogeenisuudesta eli siitä, että rahaliitto yhtenäistää talouksien rakenteita ja sitä kautta myös häiriöitä pikku hiljaa. Se on oleellinen osa myös yleisessä integraatioprosessissa. Nähtiin, että yhteisen valuutan myötä erilaiset liiketoimintakustannukset pienenevät ja markkinoiden läpinäkyvyys paranee.”

Viittasit siihen, että päätös oli tavallaan tehty jo. Oletko siitä mieltä, että se oli tehty

¹ Vuonna 1944 Yhdysvaltain Bretton Woodsissa sovittiin maailmantalouden järjestelmästä, johon kuuluivat mm. kiinteät valuuttakurssit. Keskeinen maa oli Yhdysvallat, joka sittemmin rahoitti mm. Euroopan jälleerakennusta. Nykyisen finanssikriisin johdosta on myös alettu puhua uuden, samankaltaisen sopimuksen tarpeesta.

poliittisin perustein, ja haluttiin vielä ekonomistien siunaus sille?

”Ei itse asiassa. Meillehän annettiin tehtävänasetteluksi nimenomaan se, että meidän ei pidä tehdä mitään johtopäätöksiä, eikä kantaa otettukaan. Kyllä työryhmässä tuotiin ihan rehellisesti kaikki eri puolet esille. Olihan se sellainen innovatiivinen ryhmä, että siinä oli sosiaalipoliitikkoja pohtimassa rahataloudellisen integraation vaikutuksia sosiaaliturvapolitiikalle ja hyvinvointivaltiolle, ja oli valtio-oppinut pohtimassa ytimiä ja niihin kuulumisen haittoja ja hyötyjä. Kyllä siinä vähän yritettiin laajemmin katsoa asioita. Siinä oli myös aluepoliittista keskustelua, jossa hyödynnettiin aika innovatiivisesti kotitaloustiedusteluja, yritettiin katsoa häiriöiden välittymistä alueille ja niin edelleen. Se oli minusta aika hyvä keksintö.”

Ruotsissa oli Lars Calmforsin johtama, pidemmän aikaa istunut komitea, joka päätyi vähän toisentyppisiin tuloksiin.

”Heiltähän odotettiin myös johtopäätöksiä. Meiltä ei odotettu johtopäätöksiä, vaan meiltä edellytettiin selvitystyötä mahdollisista ongelmista, hyödyistä ja haitoista ilman, että me painottaisimme niitä millään tavalla. Mutta kyllä Calmforsin komitean työ oli hyvin pitkälle se pohja, johon nojauduttiin. Siellä korostui sama asia, nämä epäsymmetriset häiriöt ja koko keskustelu siitä, mitä integraatio merkitsee, sekä rahapolitiittisen itsenäisyyden menettämisen haitat ja hyvät puolet.

Toki näin jälkikäteen pitää sanoa, että minusta suomalaisessa keskustelussa on edelleenkin ongelmana se, ettei tämä suomalainen komitea- ja työryhmätyöskentely vielääkään taida olla saavuttanut sellaista tasoa kuin Calmforsin komitealla oli. Sen työ oli paljon pitkäjänteisempää, heillä oli mahdollisuus tilata alan tunnetuilta tutkijoilta todella hyviä selvityksiä, joita mekin sitten tietysti hyödynsimme, ja se oli myös paljon avoimempaa.”

EMUn ansiosta meillä ei enää nähdä sellaisia korkopiikkejä kuin markka-aikana.

Mieleen tulevat pari Vanhasen hallituksen teettämää globalisaatioselvitystä...

”Niin, ja vasta perustettu innovatiivinen verotyöryhmä.”

Sinun ja Paavo Peisan raportti käsitteli yhtä keskeisimmistä kysymyksistä, erilaisia häiriöitä. Silloin ilmeisesti ajateltiin lähinnä reaalityömarkkinahäiriöitä kuten öljysokkeja ja muita suhteellisen hinnan muutoksia, tai työmarkkinahäiriöitä. Kuviteltiinko, että EMU nimenomaan poistaisi rahoitusmarkkinoiden häiriöt? Olemme kuitenkin sitten tulleet tällaiseen tilanteeseen...

”Kyllä. Olihan meillä laman varjo, jossa EMUn ehdottomasti hyvänä puoleena pidettiin sitä, ettei koskaan tulemaan sellaisia korkopiikkejä kuin silloin nähtiin. Tämä pitää edelleen paikkansa. On hyvin vaikea kuvitella nykytilanteessa, jos meillä olisi vielä oma markka, että Suomi ei olisi joutunut valuuttaspekulaation kohteeksi. Vaikka Ruotsi ei ole joutunut, ovat sielläkin markkinakorot nousseet, samoin Tanskassa. Suomi olisi todennäköisesti jossakin Islannin ja Ruotsin välimailla.”

EKP:n politiikka ja vakaus- ja kasvusopimus

Miten Euroopan keskuspankki on toiminut? Voitaisiin peilata sitä vähän pidemmältäkin ajalta. Se on pyrkinyt noudattamaan inflaatiotavoitettaan, joka on kuitenkin ylittynyt suurimman osan aikaa.

”Se on minusta sinällään mielenkiintoista, että se on ylittynyt. Toisaalta ennen EMUa keskustelussa korostui sellai-

nen vaara, että uusi keskuspankki yrittää hakea uskottavuutta ylikireällä politiikalla, ja sehän ei sitten toteutunut. Joku voi sanoa, että se on ollut kireämpää kuin olisi ehkä tarvinnut, mutta on vaikea sanoa, että sellaisissa oloissa, joissa inflaatio on noussut ja samaan aikaan talous ei ole ollut hiipumaan päin, se olisi ollut väärää politiikkaa. Voi olla näin jälkeänpäin viisasta sanoa, että oli se järkevämpää kuin Yhdysvaltain ylilöyryä politiikka.”

EKP on nyt kuitenkin tarjonnut hätärahoitusta pankeille ja ryhtynyt alentamaan ohjauskorkoa. Onko se toiminut tässä tilanteessa oikein?

”On, siinä vaiheessa kun se päättyi panemaan piikin auki. Se oli ainoa tapa varmistaa, että pankit saavat halvalla rahoitusta. Sen odotettiin pikku hiljaa näkyvän pankkien välisillä luottomarkkinoilla, ja onhan se näkynytkin. Todennäköisesti vähän hitaammin kuin olisi odottanut, mutta kuitenkin korot ovat tulleet alas päin. Se oli sinällään ihan järkevä päätös, ja olen ymmärtänyt, että siinä on otettu oppia Suomen kokemuksista.”

Toinen talouspolitiikan peruspilari EMUssa on vakaus- ja kasvusopimus. Sen on ollut tarkoitus rajoittaa valtioiden velkaantumista. Ei tästä ole kovin pitkää aikaa, kun sen katsottiin olevan kriisissä, koska muutamamat maat tuppasivat ylittämään sen alijäämäkriteerin. Nyt siitä on oltu aika lailla hiljaa, ja ilmeisesti annetaan mennä melko vapaasti. Tässä tilanteessa se tietenkin periaatteessa antaa mahdollisuudenkin siihen, jos on vakava taantuma. Pitäisikö se nyt ihan unohtaa vähäksi aikaa?

Vakaus- ja kasvusopimus on ristiriidassa kansallisen finanssipolitiikan kanssa.

”Minun mielestäni se olisi pitänyt unohtaa alun pitäenkin. Siinä on koko ajan ollut ristiriita: koska koko EMUn ajatus oli se, että finanssipolitiikka hoitaa maakohtaiset häiriöt, niin on vaikea nähdä, että vakaus- ja kasvusopimus ei olisi ristiriidassa sen tavoitteen kanssa. Ainoa tapa, millä sitä ei olisi saatu ristiriitaiseksi, olisi ollut panna vakaus- ja kasvusopimuksen säännöt niin löysiksi, ettei niillä olisi käytännön merkitystä. Ja onhan se selvää, että sopimus nykyisellään antaa jäsenmaille kannustimen luovaan kirjanpitoon.”

Niin, muun muassa Italiassa on ollut sellaisia tilapäisiä ja keinotekoisia veroja, joilla on saatu alijäämä tarvittaessa kuntoon vähäksi aikaa.

EMUn vaikutukset

Meillä on ollut aika suotuisa talouskehitys EMU-aikana. Tietysti voidaan sanoa, että kun laman pohjalta lähdettiin, niin sen oli pakkokin olla ainakin vähän aikaa hyvää, mutta onko EMUlla ollut mitään ansioita tai vaikutusta siihen, että meillä työllisyys on kasvanut hyvin ja julkinen talous kääntynyt parempaan suuntaan?

”On sitä kautta, että korot ovat pysyneet kohtuullisina. Tässä välillä on ollut IT-kupla ja muuta kohinaa, mutta ne ovat pysyneet kohtuuvakaina. Kyllä se on ollut yksi tekijä.

Vaikka Suomi on suuntautunut kasvaville markkinoille, kun vähän kaikki muutkin maat ovat suuntautuneet, niin onhan tämä yhteisvaluutan ansiosta tapahtunut liiketoimikustannusten pois-

taminen merkinnyt jotain. Suomalaiset yritykset ovat myös tehneet aika paljon suoria sijoituksia myös Keski-Eurooppaan. EMU on helpottanut sinne menoa. En ole nähnyt mitään kunnollista selvitystä niiden työllisyysvaikutuksesta Suomessa, mutta voisin kuvitella, että sekin on ollut positiivinen, koska se on ylläpitänyt tuotantoa myös täällä.”

Suomen ulkomaankauppa on kuitenkin aika voimakkaasti suuntautunut EMU-alueen ulkopuolelle...

”On, ja niinhän se on perinteisesti ollutkin. Se on tätä teollisuuden toimialarakennetta, että IT-sektori menee sinne, missä kysyntä kasvaa, ja metsäsektori vain kutistuu ja siirtää tuotantoaan muualle.

Sinällään mielenkiintoista on se, että aika monissa tutkimuksissa EMUn on havaittu lisänneen nimenomaan tämän alueen maiden keskinäistä kauppaa. Kohua nostatti aikoinaan Rosen (1999) tutkimus, joka näytti osoittavan, että valuuttaliittojen ansiosta kauppa ties kuinka moninkertaistuu, mutta sen jälkeen on saatu paljon maltillisempia mutta edelleen positiivisia estimaatteja. Jos oikein muistan, Flamin ja Nordströmin (2006) jutun mukaan EMUssa nimenomaan keskinäinen kauppa on laajentunut sitä kautta, että EMU syntyessä sekä suorat sijoitukset nousivat että yritysten sisäisen kaupan kasvoi jonkun verran.

En nyt muista nähneeni yhtään tutkijasta Suomen osalta, mutta jotenkin minun intuitioni sanoisi, että Suomen toimialarakenne kuitenkin poikkeaa Nokian takia niin paljon, että ulkopuolinen kauppa korostuu.”

Vaihtotaseen ylijäämä

Yksi erityinen piirre, joka ehkä ei ole välttämättä EMUn ansiota, on vaihtotaseen suuri ylijäämä, joka on viime aikoina ollut vajaan 10 miljardin euron luokkaa. Se on perua heti laman jälkeiseltä ajalta, kun sitä ennen Suomella oli tyypillisesti alijäämä. Sen ansiosta Suomen iso ulkomainen nettovelka on hiljattain kääntynyt nettovarallisuudeksi. Onko EMUlla mitään roolia tässä ja kannattaako tähän ylipäänsä kiinnittää mitään huomiota?

”No, ei tietenkään sillä enää ole mitään merkitystä sinällään. Sehän on samalla lailla kuin että eihän Suomen sisälläkään ole katsottu eri alueiden välisiä vaihtotaseen vajeita tai ylijäämiä, joten minkä ihmisen takia niitä pitäisi katsoa EMUssa?”

Juuri tätä olen yrittänyt monille selittää, mutta se ei vaan jotenkin mene läpi. Tietenkään meille ei yhteisvaluutan oloissa enää voi iskeä mikään maksutasekriisi tai spekulatiivinen hyökkäys, vaikka vaihtotase olisi alijäämäinen. Ylijäämäiseen vaihtotaseeseen liittyy kuitenkin se argumentti, että ylijäämäisellä maalla olisi ikään kuin varaa kuluttaa tai käyttää enemmän rahaa, mutta sitä annetaan pois jonnekin muualle.

”Nämä ovat vähän samanlaisia argumentteja kuin McCloskeyn (1985) mikroalousteorian oppikirjassa pilkataan. Siinä on eräs esimerkki, jossa kysytään, pitääkö vaihtotaseessa olla ylijäämä ja onko se hyvinvoinnin merkki. Oikea vastaus on, että ei missään nimessä. Jos joku on niin hullu, että ottaa muualta maailmasta paperilappusia² vastaan ja kuvittelee, että hyvinvointi kasvaa, niin se on ihan päin honkia. Mieluummin pitää ol-

² Kun vaihtotase on ylijäämäinen, niin väistämättä ja määrätelmällisesti jotkut kotimaiset taloudenpitäjät lisäävät ulkomaisia sijoituksiaan (”paperilappusia”) enemmän kuin toiset niitä vähentävät. Jos taas vaihtotase on alijäämäinen, niin tapahtuu (netto)velkaantumista ulkomaille, ja samalla voidaan tuoda hyödykkeitä enemmän kuin niitä viedään. (Toim. huom.)

la toisin päin eli sillä, jolla on vaje, menee hyvin, sehän saa paperilapuilla tavaroita kulutettavaksi.”

Eikö vaihtotaseen ylijäämä kuitenkin kerro, että kotimainen kysyntä on liian pientä?

”Voi se olla merkki siitäkin, tai tietysti joku voi sanoa, että ihmiset ovat rationaalisia ja valmistautuvat ikääntymiseen

sijoittamalla säästöjään ulkomaille. Tällöin voi kysyä, mihin siinä sitten valtion äärimmäisiä toimia enää tarvitaan.”

Alun perin oltiin huolissaan vaihtotaseesta kai sen takia, että pelättiin ulkomaista velkaantumista ja että ollaan ulkomaisten armoilla. Tämä lienee ollut yksi argumentti myös EMUun liittyttäessä, jossa tätä ongelmaa ei kuitenkaan ole. Tänä aikana on-

kin maksettu Suomen ulkomainen velka pois, mutta edelleenkin vaihtotase on voimakkaasti ylijäämäinen.

”Joko on niin, että Suomessa ei ole investointimahdollisuuksia tai me säästämme liikaa. Mutta eihän Suomen säästämisaste ole niin kauhean korkea kansainvälisesti, joten se on sitten nämä investoinnit, jotka ovat olleet aika pieniä.”

Yritykset ovat investoineet enemmän ulkomaille.

”Niin, tai sitten investointien hinnat ovat laskeneet tai jotain muuta, mutta sehän täytyisi jotenkin varmistaa. Ei siinä sinällään ole mitään arvoarvostelmaa. Jos se on merkki siitä, ettei Suomessa ole investointimahdollisuuksia, niin sehän on huono merkki. Jos se taas on osoitus valmistautumisesta ikääntymiseen, niin se on hyvä merkki.”

Talouden joustavuus

EMU-kaudesta on ollut ristiriitaisia odotuksia: rahaliiton jäsenyys johtaa joko siihen, että talouden rakenne yksipuolistuu tai että se monipuolistuu. Ja että se johtaa joustavuuden kasvuun tai päinvastoin. Mikä tämä ”rekordi” Sinun mielestäsi on ollut? Onko talouden sopeutumiskyky parantunut vai huonontunut tänä aikana?

”Varmaan se on parantunut, mutta en tiedä, onko se johtunut EMUsta. Voi olla, että se on laman perua, että on joustovaraa yrityksissä ja pankeissa. On vaikea nähdä, mikä siinä on ollut EMUn seurausta.”

Argumenttihan on se, että kun nyt on kertakaikkisen kiinteä kurssi ainakin EMU-kumppaneihin nähden, niin se pakottaa miettimään asioita uudelleen. Esimerkiksi työmarkkinoilla se saattaa johtaa erilaiseen käyttäytymiseen, kun devalvaatiomahdollisuutta ei enää ole.

”Ilman muuta. Toki tämä ns. endogeenisen valuutta-alueen malli vähän sitä sanookin, että tuotantorakennetta hajautetaan, ja yritykset ottavat hinnoittelupäätöksissään huomioon sen, että devalvaatio ja revalvaatio eivät ole mahdollisia. Kyllähän tällaista voi tapahtua, mutta minun on vaikea nähdä, että tänä aikana voitaisiin erottaa laman vaikutus ihan puhtaasta valuuttaliiton vaikutuksesta. Kyllä se laman varjo on kuitenkin niin iso ollut. Jos pankit ovat nyt paremmassa kunnossa, niin ne pystyvät sitten paremmin sopeutamaan toimintojaan ja ottamaan iskut vastaan. On hyvin vaikea kuvitella, että se olisi EMUn seurausta. Ja sama koskee yritysten taseita.

Eri asia on sitten tämä poliittinen paine ja tulopolitiikan loppuminen. Mutta onhan sekin paradoksaalista, että juuri sillä kierroksella, kun siitä luovuttiin, oltiin vaatimassa palkkamalttia. En tiedä, onko hajauttaminen sen ihmeellisempi konsti siihen. Kaikki perinteiset teoriat sanovat, että se menee huonommin.”

Nyt varmaan ajattelet, että hajauttamisen merkitsee menemistä liittokohtaisiin sopimuksiin.

”Niin, ja vaikka menisi työpaikkakohdaisiinkin. Siellä on vain nämä kaksi ääripäätä, täydellinen kilpailu, jossa ei ole mitään muuta kuin yksilö vastaan yksilö, ja toinen ääripää on sitten se, jossa on kaikki yritykset vastaan kaikki työntekijät yhdessä. Ensimmäinen on täysin saavuttamaton ideaali, ja olihan siitäkkin ainakin teoreettisia tuloksia, että kelluvan valuuttakurssin vallitessa keskitetty järjestelmä on parempi kuin täysin hajautettu järjestelmä.

Joka tapauksessa minusta työmarkkinakeskustelu on nyt aika erikoista, kun otetaan huomioon, että järkevät työmarkkinamallit ovat kuitenkin sellaisia, joissa työmarkkinoilla on kitkaa. Ei kyetä sopeutumaan heti eikä löydetä uusia

työpaikkoja heti, eikä yritys löydä uusia työntekijöitä. Sentyypissä malleisahan johtopäätökset eri järjestelmien ominaisuuksista ovat vähän tilanne- ja politiikkakohtaisia. On hyvin vaikea nähdä siinä mitään yleistä sääntöä.”

Aivan. Tämä nykyinen valuuttakurssitilannekin on vähän sellainen aste-erokysymys, että onko Suomella oikeastaan kiinteä vai kelluva kurssi.

”Kyllä, nimenomaan.”

Kai työnantajapuolella oletetaan, että euron kurssivaihteluihin sopeutuminen edellyttää paikallisen sopimisen lisäämistä. Niihin ei siis voi sopeutua tulopolitiikalla. Onko tässä Sinun mielestäsi mitään prospektia, että palataan kuitenkin keskitettyihin ratkaisuihin?

”Ei välttämättä. Yhtä paljonhan se on politiikkaa kuin muuta. Minun mielestäni yksi hyvä syy, joka selittää hajauttamista, on se, että jos on olemassa paikallisia renttejä eli ylimääräisiä voittoja, joita jaetaan hyvinä aikoina työnantajien ja työntekijöiden kesken, niin kyse on neuvotteluvoiman muuttamisesta. Meillä on aika paljon näyttöä siitä, että hajautetuilla markkinoilla yrityksillä on paikallista markkinavoimaa, ja jos mennään ihan tähän hajautettuun systeemiin, se tarkoittaa, että yritysten markkinavoima vain kasvaa, jolloin ne saavat isomman osan niistä renteistä. Olihan keskitetyn tuponkin aikaan näitä yritys- ja alakohtaisia joustoja kuten tulospalkkausta. Kyllä minusta tässä enemminkin on kysymys puhtaasti tulojaosta.”

Hajoaako EMU?

Otetaanpa lopuksi vielä maailmoja syleilevä historiallinen kysymys. Niin kuin olemme nähneet, rahaliitot eivät ole koskaan kestäneet, ainakaan tällaiset isot valtioiden väliset. Miten käy, mihin EMU kaatuu?

”Niin, onko yhtään valuuttakurssijärjestelmää, joka olisi kestänyt? Maat ovat vaihtaneet järjestelmistä toisiin. En minä tiedä, mihin tämä kaatuu. Mutta jos se johonkin nykyhetkessä näkyvään kaatuu, niin se on se, ettei EMUn seurauksia rahoitusjärjestelmän säätelylle oteta vakavissaan. Toinen on tietysti se, että jos johonkin näistä suurista EMU-maista kohdistuisi joku erityinen maakohtainen häiriö jostakin kumman syystä. En voi kuvitella, mikä se voisi olla, mutta se voisi luoda paineen irrota.”

Voisiko olla näköpiirissä sellaista, että jäsenmaat kasvaisivat hiljalleen erilleen? Italia tai Välimeren maat ajautuvat vaikeuksiin – tulisi pohjois-etelä-asetelma.

”Onhan siihen tietysti mahdollisuuksia. Näkeehän sen nyt esimerkiksi monissa kansainvälisissä kauppapoliittisissa kysymyksissä, että etelä on mennyt pikkaisen erilleen pohjoisemmasta osasta EU:ta esimerkiksi tekstiili-kaupassa. Sama voi näkyä EMUssakin. Mutta jos tämä tällä tavalla jatkuu, niin sen seurauksena syntyy vain EMU, joka käsittää pelkästään Pohjois- ja Keski-Euroopan maat.” ■

KIRJALLISUUS

- Flam, H. & Nordström, H. (2006), Trade Volume Effects of the Euro: Aggregate and Sector Estimates, Stockholm University, Institute for International Economic Studies, Seminar Paper No. 746.
- Haaparanta, P. & Peisa, P. (1997), Talouden rakenne ja häiriöt, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1997/21.
- McCloskey, D. (1985), The Applied Theory of Price, 2nd Edition, New York: Macmillan.
- Pontines, V. & Rajan, R.S. (2008), Asian Exchange Rate Asymmetry, <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/2572>
- Reinhart, C.M. & Reinhart, V. (2008), Is the U.S. Too Big to Fail? <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/2568>
- Rose, A.K. (1999), One Money, One Market: the Effect of Common Currencies on Trade, Economic Policy, 30, 7–46.